

VIKTOR ROZOV PÁLYAKEZDÉSE (RÉSZLETEK EGY TANULMÁNYBÓL)

DR. HEKLI JÓZSEF

(Közlésre érkezett: 1977. január 31.)

I. Bevezetés

Viktor Szergejevics Rozov a mai szovjet drámairodalom egyik legjelentősebb és legnépszerűbb képviselője. Azzal aratott sikert, ami egész művészetére jellemző, az embert igyekezett megmutatni minden oldalról, s mindazt ábrázolni, ami emberi. Színműveinek többsége a felnövekvő nemzedék útkereséséről, morális töprengéseiről szól. Rokonszenves, egy magasabb rendű etika vonzásában felnövő fiatal hősei sorsát a mindennapok történetébe ágyazva bontja ki az író, együttérző lírával s árnyalt lélektani motivációkkal. A katartikus, néha a tragédia felé tendáló sorsfordulatok elemzésével sem marad adós. Színpadi műveiben izgalmas változatossággal keverednek drámai és komédiai elemek, de az utóbbiak talán túlsúlyban vannak.

Rozov drámairói tevékenysége az 1950-es évek elején bontakozott ki, s ez nem tekinthető véletlennek. Az író sajátos témájával, jellegzetes hőstípusával mintegy bele-robott a századközép irodalmába. Az önálló élet küszöbére érkezett fiatalokat a lélektani elemzés finom módszereivel, egyéni, kedves humorával érzékletesen tudta megjeleníteni, akik nem akarnak kész sémákat, régimódi útmutatásokat elfogadni, hanem mindent a saját erejükből szeretnének elérni és megszerezni. Műveiben az író nem mond ki szentenciákat, csak eseményeket vázol fel, jelenségeket ábrázol, aztán mintegy félbehagyja azokat, de az olvasóban és nézőben – akarva akaratlan – tovább élnek a megvillantott gondolatok.

Viktor Rozov útja a drámai műfajokhoz különlegesnek és szerencsésnek mondható. Különböző utakon lehet eljutni a drámáirához. A legtöbben először más műfajban próbálták szerencsét, vagy korábban „csak” újságírók s kritikusok voltak. Rozov a drámából lépett a drámairodalomba, vagy úgy is fogalmazható, hogy a színpadról került az irodalomba. Az irodalmár, az író diadalmaskodott a színész felett. Rozov hosszú évekig alakította, értelmezte a drámai szituációkat, aztán kedvet kapott ahhoz, hogy maga teremtsen dramaturgiát. 1949-től, első darabjának, Az ő barátai-nak megjelenése óta napjainkig tizennégy színpadi művet alkotott és egy filmnovellát, amely később egyik drámai alkotásának alapszövegéül is szolgált. Rozov műveinek többsége sikert aratott, s a siker nyilvánvalóan abban gyökeredzett, hogy bennük nyíltan szó esett mindarról, ami az embereket izgatta; az élet izgalmas választójairól, a hamis eszmékről, az ifjú nemzedék önállósuló kísérleteiről, az érzelmi élet kitágult és merészebb határaitól, az elavult erkölcsi koloncokról, a rosszul leplezett tisztességtelenségről és karrierizmusról, valódi és vélt ellentétekről és sok egyéb aktuális problémáról. A Rozov-művek irodalmi értéke nem utolsósorban közvetlenségükben, fesztelenségükben rejlik, és abban, hogy az író a mindennapok és a magánélet kis drámáiban igyekezett a kor nagy kérdéseit tetten érni.

A szovjet irodalomban az 1940-es évek legvégén – Viktor Rozov irodalmi jelentkezésekor – merev stílus uralkodott, amely a személyi kultusz hivatalos következményeinek megfelelően akarta láttatni az eseményeket, a múltbelieket, s a jelenbelieket egyaránt. Trenyov, az ismert író, az adminisztratív eszközökkel dolgozó irodalompolitikai korszak, a 30–40-es évek sematikus darabjait szellemesen úgy jellemezte, hogy azokban „élő emberek helyett foglalkozások és tisztségek, eleven élet helyett kimódolt véletlenek és előkészítetlen fordulatok vannak. A befejezést, a legszörnyűbb sablont előre látja a néző is”. (1) Az analómig sematikus, a szövegletesen illusztratív művek korában Rozov kissé gyermekes, de friss, egészséges hangvételű darabjai valami újdonságot jelentettek. Ifjú hősei, többségükben gyerekek, akkoriban szokatlan módon mondtak le a kész sémákról és idejétmúlt útmutatásokról, s a maguk eszével és erejével próbálták megtalálni helyüket a világban. Ily módon a kezdő drámaíró egyike volt azoknak, akiknek a műveiben a pozitív hős lassan „emberi” formát öltött. De nem lennének igazságosak, ha nem említenénk meg olyan – már régebben elismert – írókat, mint Alekszej Arbuzov, Nyikolaj Pogogyin, Leonyid Maljugin, Alekszandr Stein, Leonyid Zorin, hogy csak a legközismertebb nevekből soroljunk fel néhányat, akiknek alkotásai az 50-es években nem csekély mértékben járultak hozzá a szovjet drámai irodalom eszmei és dramaturgiai megújulásához.

A szovjet drámai irodalomban – különféle stílusirányzatok mellett – a csehovi drámaavonallal ihletett szerepe mind a mai napig erőteljesen érződik, elsősorban Konsztantyin Trenyov, Vszevolod Visnyevszkij, Alakszandr Vampilov és Viktor Rozov műveiben. Az utóbbi drámaírói munkássága különösen jól példázza ezt, hiszen műveiben a csehovi dramaturgia több sajátos jegye is fellelhető. Rozov – akárcsak eszményképe Csehov – sokszor nem fejezi be darabjait az utolsó felvonás zárómondatával, hanem nyitva hagy mindig egy ajtót, hogy mindig egy lehetőséget az életnek, hogy az beavatkozhassék a hősök sorába, néha az írói szándék ellenére is, a másik legfontosabb rokon vonás pedig az, hogy a mindennapi élet békés menete az író számára – amint példaképénél is – nem egyszerű környezet, háttér és nem is a cselekmény kiinduló pontja, hanem az élet kisebb-nagyobb drámájának a szférája, az alkotó tevékenység közvetlen és alapvető objektuma.

Az 1950-es évek közepétől kezdve műveiben viszont egyre jobban előtérbe kerülnek a jellegzetes rozovi vonások. A cselekmény helyének családi környezetre való korlátozása, a nagy tettek hiánya, bizonyos familiáris atmoszféra, a csendesen áradó írói hang, az önálló élet küszöbére érkezett ifjak – mint a művek főhősei – túlsúlya a más korú és egzisztenciájú figurákkal szemben, a belső, lelki drámák iránti fogékonyság, a kérdőjeles és megoldatlan megoldások, a színpadszerűség, a kamarajelleg – mindez a rozovi dramaturgia jellemzője.

Viktor Rozov köznapi történetekben ágyazva ábrázolja kora eszmei és erkölcsi konfliktusait. Fesztelenül mélyed el a magánélet dolgaiban, s nem tartózkodó a közélet problémáinak bolygatásában sem. De művei többségében a közéleti mondanivaló – a látszólag szűkebb családi élet keretein belül való mozgás ellenére – kitetszően dominál. A politikumot gyakran mélyebbre ágyazza és onnan művészi érzékkel felsugáratja.

Drámai építkezése színházaszerű (hiszen mondhatni a színházban nőtt fel!), kitűnően ismeri a színpad törvényeit, s drámai műveiből a többségükben jól megszerkesztett konfliktusos és élvezetes dialógusok mellett nem hiányzik a lírai hangulatok halk derűje sem. Cselekménybonyolítása legtöbbször érdekes és jól áttekinthető.

Színpadi műveinek többsége kamarajellegű, egyébként is előszeretettel viseltetik Rozov a kamarafORMA iránt. Műfajukat illetőleg magának az írónak a megjelölése szerint, napjainkig színműveket, drámákat, vígjátékokat, egy filmnovellát és egy mai történetet

alkotott. Legtöbb művében – bármilyen jellegűek is – a drámaíró ráértett a modern kor ritmusára, lüktetésére. Újat elsősorban hőseivel és a szituációkkal hozott, a forma tekintetében általában tradicionális maradt. Nem mindig sikerült rangos művet alkotnia, többször írt középszerű, közepes értékű, sőt gyengébb minőségű, de lényegében színpadszerű, általában elég jól megszerkesztett és könnyen eljátszható darabokat. A megszokott, a jellegzetes rozovi témavilág és mondanivaló mellett újabb darabjaiban mindig volt valami művészi többlet is.

Rozov drámaírói útját elemző értekezés nem lenne teljes és pontos, ha nem ejtenénk szót az író és a színház kapcsolatáról. Viktor Rozov, köztudottan, szoros kapcsolatban állt és áll több színházzal – hazaival és külföldivel egyaránt – elsősorban a moszkvai Központi Gyermekszínházzal és a Szovremennyikkel. Alkalmanként éppen színházi megrendelésre írta műveit. Másrészt előfordult az is, hogy a már készre formált darabját a próbákon látottak és hallottak alapján itt-ott átdolgozta, s így egynemely epizód, akár egy fontosabb is, egészen újfajta kicsengést kapott. Azt sem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy néhány neves és invenciózus rendező, mint Knebel, Efrosz, Jefremov, Ljubimov, milyen jelentős szerepet töltött be Rozov írói munkásságában. A velük való szoros kapcsolat, mondhatni barátság, igen inspirálólag hatott a drámaíróra. Az sem közömbös – Rozovnak a legkevésbé –, hogy több darabjának a szélesebb körű megismertetését és sikerét éppen a színházi szakembereknek köszönheti. Mert a legfinomabban megkomponált drámai mű is egészen más hatást tesz olvasva, mint színpadon látványosan és érzékletesen megjelenítve. Az eddigi rozovi életmű alapos elemzése során éppen a pontosabb és árnyaltabb analízis céljából alkalmanként elengedhetetlennek tűnik egy-egy rövid színházi vonatkozású kitérő-kitekintés.

Eddigi drámaírói művészetében három főbb korszakról beszélhetünk. Az első (1949–1954) a témák és a kifejezési eszközök keresésének a kora. Rozov pályakezdő darabjai már szemmel láthatólag különböznek a negyvenes évek megszokott, s végeredményben már unalmassá vált sablonos műveitől, ugyanakkor érthető módon még érződik rajtuk az „iskolás” dramaturgia éveinek néhány jellegzetes vonása is.

Rozov a második alkotó korszakában (1954–1966) már kimondottan jellegzetes, mások műveivel össze nem téveszthető darabokat alkotott, s végleg elkötelezte magát az ifjúság életének sorsdöntő, vagy legalábbis igen jelentős életpillanatainak az ábrázolására. Az összes ma élő szovjet drámaíró közül Viktor Rozov maradt a leghívebb és legkövetkezetesebb a fiatalság izgalmasan változó életéből vett témákhoz. Szinte minden alkotása – így vagy úgy – a fiatalok életútját elemzi.

A harmadik alkotó korszakában (1967–), Rozov tovább szélesíti témavilágát, de emellett továbbra is hű marad az ifjúság és a nemzedékváltás problémaköréhez.

Viktor Rozovról már nagyobb sokat írtak, de eddigi munkásságának minden oldalú elemzését még nem végezte el a szovjet irodalomtörténet. Két nagyobb szabású, mélyre ásó tanulmány készült Viktor Rozov írói pályájáról, az egyik M. G. Vologyina, a másik A. N. Anasztaszjev tollából, de ezek az igen figyelemre méltó és gondolatgazdag művek csupán az 1960-as évek közepéig hatoltak.

A hazai kritikai irodalmunk pedig kimondottan mostohán bánt a neves drámaíróval. Születtek cikkek, recenziók, főleg a Rozov-darabok magyarországi bemutatói alkalmával, de egy összefoglaló és átfogó jellegű munka mind a mai napig várat magára. A jelen nagyobb lélegzetű tanulmány szerzője éppen ezért megkísérli, hogy Viktor Rozov immár negyedszázados írói pályájáról – a tőle telhető alaposással – igényes és sokoldalú elemzést adjon, s újszerűen világítsa meg a jeles drámaíró eddigi alkotó tevékenységének főbb állomásait és művészi sajátosságait.

II. A PÁLYAKEZDÉS NEHÉZ ESZTENDEI

Viktor Rozov, mint drámaíró „kétszer született”. Először a negyvenes években, amikor még színész korszakában írt egy darabot, másodszer pedig 1954-ben, mikor a kezdő, de különleges tehetségű rendező, Anatolij Efrosz, színre és sikerre vitte a harmadik, de végeredményben első igazán jellegzetes művét, a Fel nőnek a gyerekek-et. De tartunk sort, s elsőként elevenítsük fel az író életútjának főbb állomásait.

Viktor Szergejevics Rozov 1913. augusztus 21-én született a sok szép műemlékkel rendelkező Volga-parti Jaroszlavban.

A kis Viktor gyermekkorában igen sokat betegeskedett, s születi már nem is nagyon bíztak abban, hogy valaha ember lesz. A világháborús években a család sokat éhezett és küszködött, s mindezt tetézte, hogy 1918-ban a fehérgárdisták feldúlták Jaroszlav-ot, az író szülővárosát, s Rozovéknak is menekülniök kellett. Így kerültek egy rövid időre a természeti szépségekben bővelkedő Vetlugába, majd hamarosan egy másik kedves Volga-parti városba, Kosztromába költöztek. Ez utóbbiban fejezte be a fiatal Rozov általános iskolai tanulmányait, s beiratkozott a technikumba. A tanulás azonban nem nagyon kötötte le. Egy véletlen aztán teljesen új fordulatot hozott életében. Tizenhat éves múlt, mikor a helybeli színház statisztákat keresett, Rozov is jelentkezett, s be is került a kiválasztott húsz közé. Ily módon tagja lett a kosztromai TRAM-nak (Tyeatr rabocsej mologyozsi), a munkásifjúság szinkörének. A színház lelkes fiataljai mindent maguk csináltak, nemcsak szerepeltek, hanem kosztümöket fabrikáltak, színpadképeket terveztek, sőt takarítottak is. Az ország több városában működött TRAM, s tagjai leginkább amatőr színjátszók voltak, de soraikban szép számmal akadtak félhivatásos, sőt még hivatásos színészek is.

A kosztromai munkásszinkör minden tekintetben alkalmasnak mutatkozott arra, hogy az ifjú Rozovban olthatatlan vágyat ébresszen a színészi pálya iránt, másrészt lehetőséget nyújtott arra is, hogy tehetségét némiképp próbára tegye. Ez idő tájt Rozov az írással is megpróbálkozott. Írt néhány csikorgó verset, s pár jelentéktelen jelenetecskét. Kezdetleges kis dialógusaival csupán a TRAM repertoárját – amint kollégái is tették – akarta bővíteni. Mindezek az írások végül is egy szinkörben forgolódo lelkes ifjú jó szándékú megnyilatkozásai voltak.

Az 1930-as évek elején a kosztromai munkásifjúság szinköre feloszlott, de a városban hamarosan életre hívták a Tyuz-t (Tyeatr junovo zriyelyja), az Ifjú Nézők Színházát.

Rozov, ifjú barátaival egyetemben, az Ifjú Nézők Színházában folytatta „művészi” pályáját. A színház izgalmas légköre egyre jobban megszedítette a fiatalembert, aki gondolt egy merészet és nagyot, kimaradt a technikumból, otthagya Kosztromát és színészi ambíciótól feltüzelve Moszkvába utazott. 1934-et írtak ekkor, és a vállalkozó szellemű ifjú huszonegy esztendő volt.

Moszkvában Rozov beiratkozott a Forradalmi Színház stúdiójába. A stúdióban az elméleti oktatás mellett a színinövendékek alapos gyakorlati képzést is kaptak. Gyakran kellett a „nagyok” mellett statisztálni, sőt esetenként kisebb szerepeket is rájuk osztottak. Rozov így emlékszik vissza a tanulóévekre: „Elsőéves koromtól szerepeltem a színház előadásain. Tömegjelenetekben. A színészi játék, a színpad jó iskola volt. Drámaírás közben sokszor gondoltam halálával azokra az esztendőkre.” (2)

Rozov, a leendő színész, irodalmi hajlamainak is tovább hódolt Moszkvában. Írogatott bohóctréfákat, egy Vurossz nevű ismerősével együtt a cirkusz műsorába, rövid jeleneteket és kisebb betéteket szerkesztett a már kész művekhez. E néhány mondatos írásait a színházak alkalmanként fel is használták az előadásaikban. Maga a dolog nem

jelentős, de már jelez valamit, hiszen egy szükre szabott s poénokra élezett dialógus megalkotásához is szükséges némi dramaturgiai érzék.

Négy évig tanulta Rozov szorgalmasan a színészmesterséget és 1938-ban a vizsgadarabban, a Két úr szolgájában Bartalo doktort alakította. Sikeresen vizsgázott, és megkapta a színészdiplomát. Ezután még majd három évig a Forradalmi Színház művésze maradt. Rozov nem lett híres színész, de a rábizott kisebb szerepeket becsülettel eljátszotta.

Mikor 1941-ben kitört a háború, Rozov éppen Kiszlovodszkban vendégszerepelt színházi társulatával. A fiatal színész a kiszlovodszki vendégszereplést haladéktalanul félbeszakította, és önként jelentkezett a frontra. Csupán három hónapig tudott részt venni a harcokban, mert súlyosan megsebesült, bajtársai hat napon keresztül – életüket kockáztatva – hurcolták végig a frontszakaszon, míg elértek vele a vlagyimiri katonakórházba. Széttroncsolt lábát a kórházban azonnal le akarták amputálni, de végül is a csodával határos módon sikerült a súlyosan megsérült lábat megmenteni. Vlagyimirből hamarosan a kazanyi kórházba került és hosszú ideig gondos kórházi ápolásra szorult.

A kórházban töltött hosszú hónapok során akadtak különleges és kedves élmények is. Ilyen volt 1942 szilvesztere, amikor a kényszerpihenőre kárhoztatott színész begipszelt lábbal, összetört lélekkel, de a lehetőségekhez képest vidáman, a lovagot játszva, az ápolónókkal együtt ünnepelte az új év kezdetét, bízva abban, hogy az új esztendő talán örömteli változásokat hoz.

1942 végén Rozov elhagyhatta a kórházat, de a nehezen járó, a még mindig bicegő színész nem térhetett vissza a harcmezőre. Beiratkozott viszont a moszkvai Irodalmi Intézet levelező tagozatára, majd otthagyta a főiskolát, és rövid időre hazatért Kosztromába.

1943-ban a harmincéves Rozov Moszkvába költözött, Kosztroma nincs messze a fővárostól, alig négyszáz kilométerre. Rozov nyughatatlan természet volt, nem tudott megállapodni, s megkezdődtek életében a színházi vándorévek. Először egy tájoló társulattal járta a Moszkva környéki helyeket, aztán a frontszínház tagja lett, s azzal egyre távolabbra merészkedett.

Közvetlenül a háború befejezése után Rozov feleségül vette régi szerelmét, Nagyevsda Kozlova színésznőt. 1946-ban visszatért Moszkvába és a Vasutasok Központi Klubja mellett működő színháznál töltött két évet színész-rendezőként. Ezzel a „mozgószínházzal” beutazta szinte az egész hatalmas országot, Belorusszjától Közép-Ázsiáig és a Kaukázustól az Északi-tengerig. Rozov – mint már említettük – eléggé nyughatatlan ember volt, mindig valami újat akart, és ezért egy idő után többször összekülönbözött a „vasutas-színház” maradi nézeteket valló és elavult darabokat színre vivő vezetőivel. A megismétlődő nézeteltérések vége az lett, hogy az „izgága” színésznek mennie kellett a társulattól. Rendkívül nehéz időszak kezdődött ekkor életében. Hiába kilincselte különböző helyeken, a lázadó híreben álló s egyébként sem neves színész egy ideig nem talált munkát. Az állástalanság és reménytelenség napjaiban, az anyagi csőd szélén, hogy talán némi jövedelemhez juthasson, Rozov elkezdett írni egy darabot.

A darab, Az ő barátai (1949) néhány hét alatt elkészült, bár végeredményben elég gyenge és kidolgozatlan maradt, számtalan hibája szembeszökő volt, mégis az akkori, a negyvenes évek végén megjelent sablonos, sematikus művek többségéhez mérten valami frissebb szellemet árasztott.

Az író színműve alapeszméjét egy megtörtént esetből merítette, amelyről az újságból értesült. Az újsághír arról szólt, hogy egy medika elvesztette szeme világát, de barátjánője önfeláldozó segítsége folytán – aki felolvasta neki a tananyagot – elvégezhetette az egyetemet, sőt évek múltán – egy szerencsés műtéttel – visszanyerte látását is. E nem

mindennapi esemény hatása alatt Rozov egy hasonló történetet komponált dramatizált formában.

Az ő barátai-ban két témaszál fut egymással párhuzamosan. A mű középpontjában a tizedik osztályos Ljuda Sarova sorsa áll, aki nem sokkal tanulmányai befejezése előtt kezdett megvakulni, s érthető módon teljesen kétségbe esett. Ekkor tanárai és osztálytársai a kislány segítségére siettek, felolvasták neki a tananyagot, vele tanultak. Ljuda a sikeres érettségi vizsga után beiratkozott a Tyimirjavez Főiskolára. Később egy moszkvai orvosprofesszornak sikerült visszaadni a kislány látását. A mű főtémaszájának a története lényegében megegyezik az említett újságcikk tartalmával. Az ő barátai-ban azonban található egy mellékszál is, mondhatnánk úgyis, egy másodlagos konfliktus. E másik szálon Ljuda barátnőjének Szeptelána Butovának édesanyjához való durva viszonyát, nevetlen magatartását bontja ki az író. A két rész szerves összekapcsolása nem sikerült Rozovnak. Ez az alapvető konstrukciós hiba természetesen erősen éreztette hatását a jelenetek felépítésében és a jellemelek megformálásában is. Ezen felül a két gyengécske – egymástól igencsak távolálló – konfliktus mesterkéltége is kihatott az epizódokra és a figurákra.

Az ő barátai-ban a másik cselekményszál középpontjában – mint már mondtuk – Szeptelána Butova sorsdarabja áll. Rajta keresztül az író az egyéni, individualista és közösségi vonások összeütközését igyekezett ábrázolni. A lányban a nemes és elitélendő vonások vegyesen keverednek. Az okokat, amelyek ilyené tették Szeptelánát, a lelki durvaság forrásait, az édesanyjával szembeni csúnya magatartás gyökereit nem tárja fel mélyebben a drámaíró. Rozov megleégszik az irodalomból jól ismert motívumok – az apa gyakori távolléte, a mama kényeztetése – jelzésével. A darab végén Szeptelána Butova – a barátok és az események hatására – megváltozik, de a hirtelen átalakulás dramaturgiailag nincs kellően motíválva. A lánynak és iskolatársának, Vologyának a közeledése, barátkozása, majd szerelme pedig már erőltetettnek hat. Az író végül is Szeptelána Butova kiragadott sorsdarabjával kívánta illusztrálni, hogy a jó példa legtöbbször átfomálhatja az embert. A tétel maga igaz, de dramaturgiai bizonyítása a darabban erőtlennek tünik.

A kezdő író – a tehetségéhez és a lehetőségekhez mérten – igyekezett természetes atmoszférát teremteni első művében, és megpróbálta a tragikus történet kapcsán a mindennapi élet színeit is felvillantani. A darab legfőbb gyengéje az igazi drámai konfliktus hiánya, és helyette inkább könnyen megoldódó összecsapások, súrlódások találhatók benne. A bevált sablon szabályai is minduntalan előbukkantak a műben. Az író a barátokat – Tányát, Vologyát, Petyát s a többieket – sok szép tulajdonsággal ruházta fel, de a sematikus ábrázolás árnya mindenütt kísértett. Bizonyos keresettség és szimplifikálás érződik az egész művön, amely – amint már utaltunk rá – természetesen kihatott az egész kompozícióra, a kezdetleges konfliktusra és a jellemelek megformálására is, mégis azt kell mondanunk, hogy a látványosan ünnepire lakkozott, sekélyesen sematikus, „darabosan” hömpölygő színművek korában. Az ő barátai, minden dramaturgiai hibájával együtt, újszerűnek hatott, és néhány természetes, életszerű jelenetével, egyéninek tünő hangvételével megtalálta az utat mind az olvasók, mind a nézők értelméhez és érzelméhez.

Mikor egészen rövid idő alatt elkészült Az ő barátai, Rozov egy hirtelen ötlettől vezérelve – bár maga sem bizott műve irodalmi és színpadi sikerében – felajánlotta azt a moszkvai Központi Gyermekszínháznak, ahol a Rozov-mű nem várt nagy sikert aratott, s ez igen ösztönzőleg hatott a szárnybontogató drámaíró munkásságára.

Az 1949-es év kétszeresen is jelentős volt Rozov számára, mert a sikeres színházi debütáláson túl, ugyanebben az esztendőben ismét felvették az Irodalmi Intézetbe, a korábbi tanulmányaira való tekintettel, rögtön a második évfolyamra.

1952-ben Viktor Rozov már oklevelet szerzett az Irodalmi Intézetben, s diplomamunkája – egyúttal második színpadi műve – *Az élet egy lapja* (1952) volt. A színmű egy időben *A te utad* címmel is ismertté vált. A kezdő író hosszas töprengés és vívódás után fogott hozzá újabb darabjához. Egyrészt nem talált megfelelő témát, másrészt attól tartott, hogy első színművének sikerét nem tudja megismételni. A teljes igazsághoz az is hozzátartozik, hogy Rozov nem nagyon bízott önmagában és tehetségében sem.

Ahogy Rozov belemerült a munkába, úgy szerette meg fokozatosan a választott témát. A kezdetben idegennek tűnő szűzsé mind közelebb férkőzött az íróhoz, sőt nem egyszer személyes környezetanulmányt is folytatott a téma valósabb, realisabb kibontása érdekében. Az élet egy lapja a második világháború utáni időköt eleveníti fel. Nánya és Borisz Bogatirjov a tragikus történelmi vihar után szülők és támasz nélkül maradt. A fiú egy gyárban talált munkát, s rövid időn belül a kvalifikált mechanikusok közé küzdötte fel magát. Jól keresett, s vállalta, hogy hűgát, Nanyát tisztességgel taníttatja. A két testvér teljes egyetértésben folyó életét egy látszólagos semmisség zavarta meg. Az üzembn egy kényes, felelősségteljes feladatot nem Boriszra – bár már több hasonlót sikerrel megoldott – hanem egyik munkatársára bízták. Az eset nyomán a fiatal szakmunkás alaptalanul mélyen sértve érezte magát, s csak volt kedves tanárnője, Jelizaveta Pavlova szavai ébresztették rá arra, hogy az ilyen s ehhez hasonló szituációk után nem annyira megbántódní, mint inkább elgondolkodni érdemes. Bogatirjov lassan belátja, hogy a technikai fejlődés egyre gyorsuló világában már kevés a hét osztály, s ezért beiratkozik a dolgozók iskolájába. Sok nehézséggel és kellemetlenséggel kell a fiatal embernek szembenéznie, hiszen a tanulás sem megy már neki túl könnyen, ezt tetézi még az is, hogy Anatolij Tyihonov személyében egykori iskolatársa lesz egyik tanára, egy másik barátja, Kosztya Poletajev pedig folyton élcelődik az „öreg” diákkal, s mindezt betetőzi, hogy régi osztálytársai, barátai már a főiskolát is elvégezték. A sok bonyodalom és kényelmetlenség láttán Borisz újra félbeszakítja tanulmányait, de végül is a volt tanárnője, s főleg annak bájos unokája, Natasa hatására, akibe szerelmes is lesz, sikerül a fiúnak leküzdeni önmagában a kishitúséget és a kételyeket. Ezzel a biztató képpel zárul a darab.

Rögtön le kell szögeznünk, hogy Rozov második darabja sem remekmű, ellenkezőleg, csekélyebb művészi értékű, szerényebb alkotás, amelyen a kor sok tipikus jegye érződik. A kiagyalt, nehezen hihető álkonfliktusok, az egysíkú jelenetek, a deklaratív szólamok, a kellő motiváció nélküli gondolatsorok bizony nem szolgálnak a darab előnyére. Egyik kedvenc témáját, a hősök útkeresését, még nem tudta a kezdő író kellő mélységben kibontani. A mű lényegében ifjúkori dramaturgiai ujjgyakorlat.

Az élet egy lapjában sincs igazi konfliktus, helyette inkább külsődleges, könnyen leküzdhető akadályok vannak. A figurák többsége ismét eléggé sematikus, de jellemző az íróra, hogy főleg tisztességes, jó szándékú, becsületes embereket sorakoztat fel már korai darabjában is, akik többé-kevésbé élni merik a saját sorsukat.

Bár gondos munkával készült a dráma, mégis erőteljesen érződik rajta az írói tapasztalatlanság. Ez elsősorban a jellemek megformálásában mutatkozott meg. Borisz Bogatirjov figurájában csak a pillanatnyi érzelmek dominálnak, hiányzik a kellő pszichológiai megalapozottság. Belső emberi értékei néha ellentmondanak tetteinek és szavainak. Jól példázza ezt az az eset, mikor az ominózus munkát nem rá, hanem másra bízták. Borisz hirtelen felfuvalkodik, majd ugyanolyan gyorsan meg is emészti a kényes ügyet. Főleg érzelmileg, indulatilag változik, kevésbé gondolja végig az egész eseménysort.

Az élet egy lapja többi figurája is eléggé sablonos és egysíkú. Különösen feltűnő az Anatolij Tyihonov esetében. A volt osztálytársból lett tanár ugyanis az akkor illő dogmatikus kifejezéseket ismételteti állandóan a darabban. A mű egyik jellemző jelene-

tének „pikantériáját” az adja, hogy Tyihonov akkor „ragyogtatja” bölcsekedő, pedagógiai szentenciáit Borisz előtt, amikor Natasa is jelen van, akit mindketten nagyon szeretnek. Ez az epizód is eléggé keresettnek hat.

A műben Kosztya Poletajev alakjának a megformálása sikerült viszonylag a legjobban. Benne található a legkevesebb megszokott illusztratív vonás, személye nem valamilyen funkció hordozója, hanem viszonylag természetes, törekvő ember. Az író igyekezett rövid, de nagyon jellemző epizódokat kiragadni hőse életéből, és ily módon elfogadható összképet adni róla. Az ambiciózus Kosztya titokban egy találmányt készített, de mások megelőzték, s kétségbeesésében, a hiúságán esett csorba miatt esztelenségbe menekült, a tűzbe vetette találmányát, közben maga is égési sebet kapott. A fiatal feltaláló lassan összeszedi magát, de ezt a hosszadalmas folyamatot – nagyon helyesen – Rozov nem ábrázolja részletesen, csupán sejteti Kosztya lelki újjászületését.

Bár az elmondottakból világosan kitetszik, hogy Az élet egy lapja irodalmilag eléggé szürke, gyengébb művészi kvalitású mű, két szempontból mégis megkülönböztetett figyelmet érdemel. Az egyik, hogy a darab – minden hibája ellenére – mégis megmutatta, hogy Rozovnak van tehetsége és idővel válhat belőle hivatásos drámaíró. A másik pedig az, hogy Az élet egy lapjában ismét olyan jellegzetes rozovi vonások bukkannak minduntalan fel, amelyek a későbbi, nagy sikerű, dramaturgiailag is jól felépített műveiben tovább élnek illetve előnyösen átalakulnak.

Első darabját, Az ő barátaít Viktor Rozov még jó ösztönétől vezéreltetve írta, a másodikat, Az élet egy lapját már – ha nem is kellő – tapasztalatai alapján. Ezért Az élet egy lapjában érdemei és gyengéi is jobban szembetűnnek. Vannak benne olyan epizódok, amelyek vontatottak, unalmasak és az első művével rokonítják, de találhatóak a darabban olyan jelenetek és mozzanatok is, amelyek már a harmadik mű szerzőjét sejtetik.

A szárnybontogató korszakot ezzel lényegében lezártnak tekinthetnénk, de Rozov harmadik színpadi műve, a Felnőnek a gyerekek talán az igazán korszakzáró darab, amely egyrészt betetőzi az első alkotó periódust, másrészt az izgalmas vígjáték valami újat is kezd, egy újabb korszakot, amelyben benne van a kezdő író egyéni hangjának megtalálása éppúgy, mint az írói pálya további tartalmas kibontakozásának sokat sejtető ígérete. Éppen ezért a Felnőnek a gyerekek (1954) az első írói korszak olyan összefoglaló főműve, amely egyúttal félreérthetetlenül és pregnánsan előre is mutat, és újszerű gondolataival hosszú évekre kijelöli Rozov további írói útját is. Vígjátékában olyan kényes helyzeteket vázolt fel az író, amelyek csak bizonyos idő elteltével váltak mindennapossá és tipikussá. A még fiatalnak számító, negyvenéves Rozov az elsők között volt, akik új szellemet és mondanivalót vittek az 50-es évek drámairodalmába. Nemcsak azzal vált újjáévvá, hogy a Felnőnek a gyerekek-ben a szovjet ifjúság erkölcsi arculatában beállt változások egyik legelső irodalmi megjelenítőjévé vált, hanem azzal is, hogy az ifjú nemzedéknek az életről vallott újfajta felfogásának érzékeny és értő interpretálójává lépett elő. Azt is bátran ki kell mondanunk, hogy Rozov vígjátéka – néhány gyengéje ellenére is – egyik mérföldköve lett az ötvenes évek szovjet drámairodalmának. Az addigi divatos és előírással konfliktusmentes darabokkal szemben – amelyekhez hasonlóan korábban ő maga is írt – a Felnőnek a gyerekek-ben Rozov feszült drámai összeköttetéseket teremtett, ugyanakkor életteli epizódokat, akkor korszerűnek számító életképeket és érdekes, szókimondó hősöket vonultatott fel. A vígjáték egy csapásra áttörte a megszokott dramaturgiai és formális korlátokat. Abban az időben a komédiái és drámai elemek olyasfajta merészebb elegyítése, mint azt Rozov a darabjában tette, irodalmi újdonságnak számított. A Felnőnek a gyerekek-ben feltűntek Rozov jellegzetes ifjú hősei is, a „rövidnadrágosok”, akik először kezdenek az életben önállóan gondolkodni, érezni és cselekedni. Ezt szokás Rozov nagy felfedezéseként értékelni.

A Felnőnek a gyerekek főtémája a „rövidnadrágosoknak” az önálló élet küszöbére érkezése és a hogyan tovább-ja. Rozov a fiatalság örök nyugtalanságáról, útkereséséről és önmagára találásáról vall a vigjátékban. Andrej Averin, a frissen érettségizett fiatalember, a neves professzor fia, az egyetemi felvételi vizsgájára készül. A vizsgára készülési lázas napjaiban váratlanul betoppan Averinékhöz Alekszej, a szibériai unokaöccs, aki szintén tovább szeretne tanulni. A két egykorú fiatal között meleg barátság szövődik. A felnőtt, egészséges gondolkodású Alekszej jó hatással van a lelkileg még kialakulatlan s könnyen befolyásolható moszkvai unokatestvére. Andrej fővárosi barátai a szép és hiú Gálja, az elkényeztetett, túlzottan magabiztos Vagyim bizony nem nagyon állják az összehasonlítást a távoli rokkal. Anasztaszija Jefremovna, az anya, az Averin család igen tevékeny „feje”, viszont nem jó szemmel nézi a két fiú újdonsült, hirtelen barátságát, s ebbeli véleményének többször is hangot ad. A két fiatalat mindez nem zavarja és nagy egyetértésben, immár közösen szorgalmasan tanulgatnak. A felvételi vizsgán azonban mindketten kudarcot vallanak. Bár Andrej szülei egy másik főiskolán biztos „hátsó ajtót” akarnak biztosítani fiúknak, de az „engedetlen” gyermek erre nem tart igényt, és általános elképedésre úgy dönt, hogy Alekszejel együtt Szibériába utazik, és ott próbálja megelni helyét a társadalomban.

Andrej sorsdarabjával párhuzamosan, de gyengébb intenzitással egy másik történet is beépült a vigjátékba. Arkagyij Averin, Andrej huszonnyolc éves színész bátyja is elégedetlen önmagával és művészi pályafutásával, ezért bosszúját a mindenben ártatlan szerelmén, Mása Poljakován tölti ki. Arkagyij sorsa másképp nyer megoldást, mint Andrejé, hiszen a fiatal színész visszavonja felmondását a színházban, és feleségül veszi a szeretett lányt, aki a legnehezebb lelki válságban is hűen kitartott mellette.

A Felnőnek a gyerekek-ben tehát két témaszál fut egymás mellett, akárcsak a már elemzett műben, Az ő barátai-ban. A döntő kompozíciós különbség a két darab között azonban abban van, hogy amíg a korábbi Rozov színműben két egymással szervesen nem összefüggő cselekménysort láthattunk, addig a Felnőnek a gyerekek-ben az író már elfogadható módon tudta egyesíteni a két történetet. S ez feltétlenül az író dramaturgiai továbbfejlődését jelezte.

A Felnőnek a gyerekek – mint általában Rozov többi műve is – egy család életén keresztül ábrázolja a kort s annak jellemző vonásait. Már nem elégszik meg azzal az író, hogy a megszokott sémákból rak össze kis családi epizódokat, hanem igazi konfliktust teremt, amely a való élet bonyolultságának egyenes következménye. A konfliktus Rozovnál nem két szembenálló tábor harcában realizálódik, hanem az a hősök lelki-világában, legbensőbb énjében – jelen esetben Andrej Averinben – játszódik le. Ez a fajta konfliktus jellemző Rozov többi műveire is. Az ellentétek tehát a szereplők jellemvonásain keresztül jutnak kifejezésre. Kompozíciós szempontból igen jellemzőnek és érdekesnek tűnik, hogy bár a konfliktus a maga teljességében kibomlik, bonyodalomról nemigen beszélhetünk, inkább a kulminációs pont a szokatlanul erős és újszerű momentum a műben. A darab végén nincs teljes feloldás. Valami feszültség marad a levegőben. Ez is tipikus rozovi fogás, amelyet végeredményben klasszikus mesterétől Csehovtól tanult.

Ha Rozov írói fejlődését a jellemrajz tekintetében szemléletesen kívánnánk ki-fejezni, akkor úgy fogalmazhatnánk, hogy első darabjában hősei kontúrjait rajzolta meg, a másodikban vázlatait, míg a harmadikban a Felnőnek a gyerekek-ben már kész portréit. A Felnőnek a gyerekek központi hőse kétségkívül Andrej Averin. Az író nagy szeretettel formázta meg kedvenc „rövidnadrágos” hőseit. Andrej rokonszenves, jó szándékú ifjú, akiben a gyermeki kedvesség felnőtt gesztusokkal keveredik. Szereti a vidámságot, van érzéke a humor iránt, de tud megfontolt is lenni. A fiatalember – az események és

Alekszej hatására – lassan felismeri, hogy életét önállóan kell irányítania, s a jó szándékú de idejétmúlt, kispolgári ízű normák alapján gondolkodó édesanyjával szemben is erősnek és határozottnak ajánlatos mutatkoznia. Andrej előtt többféle példa van, bátyjéé, az elégedetlen színészé, Másáé, a mindent eltűrő, vakon szerető menyasszonyé, Vagyimé, az okos de nagyképű baráté és Alekszejé, a céltudatos, erős akaratú unokatestvéré, aki végül is döntő hatást tesz a fiúra. Sok-sok lelki harc után az ifjú hősből kemény szavak törnek elő, de ezek egyúttal a vígjáték alap gondolatának kifejezői is: „HÁT AZ A LEGFONTOSABB A VILÁGON, HOGY MI LESZEK? HOGY MILYEN LESZEK – AZ A LEGFONTOSABB!! Különböző utak lehetnek az életben. Ha van valami érték bennem, akkor majd felszínre kerül. Feltétlenül kibontakozik. Tanulni is fogok, Állandóan tanulni akarok . . .” (3) Ezek a komoly szavak, amelyeket Rozov ifjú hőse szájába ad, a több mint két évtizedes távlatból is igen időszerűnek hangzanak.

Andrej Averin figurájában tehát egy újfajta hőstípus jelentkezett az irodalomban, és a kedvenc lázadó hősből az író meg tudta mintázni a kedves semmirekellőt éppügy, mint a maga erejében bízó és akaratosan önállóvá serdülő fiatalembert, egyszóval az új nemzedék pszichológiai arculatát.

A második vonalban lévő „rövidnadrágosok” életét nem bontja ki az író részletesen, de néhány jelenetben találó képet fest az ifjúság különféle típusairól. Az Alekszejjel Moszkvába érkezett fiatalok, Kátya és Misa csak egy-egy villanatra bukkannak elő az események során, de az a tény, hogy őket minden protekció nélkül felvették az egyetemre, sok mindent elmond róluk. Vannak a vígjátékban kissé egysíkúra sikeredett figurák is, mint Vagyim és Mása, de ezek a kisebb írói bizonytalanságok és futólag előtűnő sablonok a mű tényleges értékeit nem veszélyeztetik. Arkagyij Averin figurája ugyancsak vázlatos maradt, s sorsának hirtelen jobbra fordulása nincs kellően motiválva. Ennek ellenére betölti az író által neki szánt dramaturgiai funkciót, nevezetesen azt, hogy a főhős, azaz a testvéröccs számára egy életstílus illusztrátora lesz.

Averin professzor és felesége, Nasztya néni figuráin keresztül az író a különféle szülői magatartásokat boncolgatja. A tudós tanár, bár szemmel láthatóan mindig a könyveibe merül, de a maga csendes, finom modorával mégis mindenről értesül. Tapintatos és megfontolt, ahogy egy professzorhoz illik, de végül is „passzív” magatartásával Andrej tisztességes választását segíti elő. Jóval bonyolultabb Anasztaszija Jefromovna alakja. Az anyában a kritikátlan szeretet fia iránt keveredik a kispolgári nézeteivel. Számára csak a sikeres ember létezik, mint férje is, s minden áron hasonlót akar csinálni Andrejből is. Ezért olyan erőszakos és feldúlt, mindenre hajlandó – még nem egészen tisztességes dolgokra is – elszánt és meggondolatlan, mikor gyermeke jövőjéről van szó.

Amint már korábban is megállapítottuk, most is szeretnénk újra hangsúlyozni, hogy Rozov e kamara jellegű vígjátéka újító nyitánynak számított a későbbi hasonló művek sorában. Olyan jelentős irodalmi küldetést teljesített, mint a másik „alapító” darab Alekszandr Vologyin Gyári lánya (1956).

A Fel nőnek a gyerekek annak idején kirobbanó sikert aratott, s ez abban gyökeredett, hogy Rozov nem egy tendenciát, nem egy elméletet akart igazolni, hanem felmutatta magát az életet, annak megváltozott lüktetését, akkori gondjaival, örömeivel egyetemben, minden szépítgetés és csiszolatás nélkül.

Nem maradt el a színházi siker sem.

A vígjáték premierjét megint a Központi Gyermekszínházban tartották, a darab rendezője az akkor még ismeretlen – de azóta viharos művészi pályát befutó – fiatalember, Anatolij Efrosz volt. A Fel nőnek a gyerekeket megnézte Nyikolaj Pogogyin, az akkori idők egyik legnevesebb drámaírója is. Röviddel a premier után ezt írta Rozovról a Lityerturnaja Gazetában: „Minden kertelés nélkül, egyenesen ki kell mondani, hogy

sorainkban egy új, nagy drámaíró tehetség tűnt fel.” (4) Ezek a rendkívül hízelgő szavak nem tették a fiatal kezdő író elbizakodottá, nem vett fel semmilyen pózt, tovább alkotott szorgalmasan, csendesen.

Rozov első darabjainak a híre hamar túljutott a főváros határain, s neve viszonylag rövid idő alatt – főleg a színházak révén – ismert lett. Már első műveiben is, beleértve a mesterségtanulás „döccenőit”, s még hiányos írói fegyverzet buktatóit, kétségkívül kitapinthatók a tehetség bizonyos jegyei. S minden kétséget kizáróan érződik is az első zsengekben, hogy az író több irányban is próbálgatja tehetségét és lázasan keresi, kutatja azokat a témákat és dramaturgiai megoldásokat, amelyek a legjobban megfelelnek egyéniségének és viszonylag későn megmutatkozó talentumának.

JEGYZETEK

- [1] A színház világtörténete II. kötet Budapest. 1972. Gondolat (993. old.)
- [2] T. I. Beszélgetés Viktor Rozovval, Új Írás 1961/10. (920–921. old.)
- [3] Viktor Rozov: Fel nőnek a gyerekek, Szovjet drámák 1939–1961 II. kötet (457–458. old.) Budapest. 1974. Európa (Benedek Árpád fordítása)
- [4] Николай Погодин: „В добрый час”
Литературная газета 29. января 1955.

IRODALOM

A) Общие работы

1. А. Крон: Рождение драматурга Театр 1955/5
2. М. Туровская: О пьесах В. Розова
в кн. Москва театральная Москва 1960
3. И. Соловьева: Герои и темы Виктора Розова Новый мир 1960/8
4. А. Анастасьев — К. Рудницкий и др: Новаторство советского театра Москва 1963.
5. В. Кардин: Судья по имени время. О герое советской драмы Москва 1964.
6. М. Володина: Поиски (Ранние пьесы В. С. Розова)
В кн. Вопросы русской литературы Ташкент 1965.
7. И. Соловьева: Спектакль идет сегодня (Сборник статей)
Москва 1966.
8. А. Анастасьев: Виктор Розов. Очерк творчества Москва 1966.
9. А. Гозенпуд: Центральный детский театр (1936—1961)
Москва 1967.
10. Вл. Пименов: Занавес на опущен. Литературные портреты
Москва 1968.
11. Виктор Розов: Процесс созидания
Новый мир 1968/8.
12. Л. Селиванова: Вечер Виктора Розова
Театр 1969/3.
13. М. Володина: Драматургия В. С. Розова 1949—1964 годов.
Автореферат дисс. на соискание ученой степени канд. филолог. наук.
Ташкент 1969.
14. Н. Хаустов: В Розов о творчестве драматурга
Учень. зап. Том университета 1973. №. 83.
15. Виктор Розов: Ориенты поведения
Неделя 1973/50
16. Виктор Розов: Наблюдения во время работы
Вопросы литературы 1974/3.

Б/ Книги, статьи, рецензии об отдельных пьесах В. С. Розова

1. ”Её друзья”.
а/ И. Вишневская: Виктор Розов и его герои
Театр 1963/6.

- б/ Е. Калмановский: О драматургии вообще и в частности
Звезда 1965/3
2. "Страница жизни"
а/ М. Кнебель: Вся жизнь
Всерос. Театр. Общество М. 1967
- б/ М. Кнебель: О действенном анализе пьесы и роли
М. 1961. Искусство
3. В добрый день
а/ С. Владимир: Драматург и современность
М.-Л. 1962. Сов. писатель
- б/ Н. Погодин: В добрый час
В кн. Н. Погодин: Собрание сочинений
В ч-х ТТ. Т. 4.
М. 1973. Худож. лит.
- в/ Е. Сурков: Проблемы века-проблемы художника
М. 1973. Сов. писатель
- г/ С. Туманов: Советы режиссера к постановке пьесы
"В добрый час" М. 1955.
- д/ С. Цимбал: Рождение характера
Л.-М. 1960. Искусство

О раннем драматургическом творчестве
Виктора Розова
(Резюме)

Д-р Хекли Йожеф

Виктор Розов — один из наиболее видных популярных драматургов современной советской литературы. Его пьесы с большим успехом идут во многих театрах Советского Союза и за рубежом. В. Розов пришёл в драматургию из театра, со сцены. С течением времени литератор победил в нём актёра, хотя актёрская судьба осталась для него в дальнейшем заманчивой. Его приход в литературу в самом конце 40-ых годов вызвал большие литературные споры. Каждая новая вещь драматурга рождала живой интерес.

Уже в раннем драматургическом творчестве В. Розова явно заметно, что молодой драматург ищет своё место, свои темы и своих героев, хотя и следует во многом традициям Чехова. Однако следует признать, что для Розова источник драматизма и поэзии находится там, где открыл его Чехов, — в повседневной жизни людей. В обыденности событий, в естественности, в непреднамеренности действия не выходя из сферы семейных отношений, Розов находит путь в большой мир.

Драматургическое творчество В. Розова делится на три основных периода. К первому периоду (1949—1954) относятся пьесы „Её друзья“, Страница жизни“ и „В добрый час“. Самые значительные вещи второго периода (1954—1967) „Неравный бой“. В дороге, „В день свадьбы“, две самые интересные пьесы третьего периода (1967—) „Традиционный сбор“ и Четыре капли“.

В настоящей статье рассматривается первый период творчества драматурга, в ней детально анализируются важнейшие художественные приёмы и характерная для него писательская манера. Первая пьеса „Её друзья“ (1949) написана В. Розовым в бытность студентом литературного института. В ней он изображает небольшой период из биографии Людмилы Шаровой. В пьесе ещё немало драматургических недостатков, догматизма, Второе произведение Розова „Страница жизни“ (1952) стало его дипломной работой в литературном институте. В нём показаны уже более сложные процессы жизни, главным образом через судьбу Богатырёвых. В основном пьеса „Страница жизни“ повторяет художественные недостатки первого его произведения. Третья пьеса В. Розова „В добрый час“ выдвинула автора в первые ряды советских драматургов. В ней драматург изобразил молодое поколение, его вступление в самостоятельную жизнь. 18-летний Андрей Аверин и его ровесники хотят решать свою судьбу самостоятельно, без помощи родителей. Андрея и его друзей В. Розов наделил характерными чертами современной ему молодёжи.

Во всех рассмотренных пьесах главный герой молодой современник (школьник, студент, рабочий), который ищет место в жизни.

Камерные пьесы В. Розова характеризует точность деталей, бытовая достоверность. Он умеет найти в обыденности красоту человеческих чувств.

Уже первые пьесы В. Розова, несмотря на некоторые их драматургические недостатки и иллюстративность свидетельствовали о том, что в драматургию пришёл талантливый художник.

THE EARLY PLAYS OF VICTOR ROZOV

BY DR. JOSEPH HEKLI

Victor Rozov is one of the most important and popular representatives of contemporary Soviet dramatic literature, the ingenious continuer of the Chekhovite traditions. His plays are box-office hits in his native country as well as abroad.

Rozov stepped into dramatic literature from the drama, or one could say, he got into the theatre from the stage. The man of letters, the playwright triumphed over the actor. His dramatic career began in 1949 with *Her Friends* (Ее друзья), in which he portrays the interdependence of individuality and community through the fate of Ljudmilla Sarova. Though the signs of schematism could be felt in the play, making an impact on the whole composition and the formation of characters, it differed from the enamelled contemporary plays in containing realistic scenes.

His second play *One Page of Life* (Страница жизни 1952) was at the same time his diploma work at the Literary Institute. In this drama he also shows the more intricate phenomena of life through the life of the Bogartiryon family, but at the same time the weaknesses of his first dramatic work are also repeated.

His third play *Children Grow Up* (В добрый час 1954) brought him fame and success. Through the life of the 18-year-old Andrei Averin and his friends the comedy shows that the young want to decide on their own lives independently without the interference and help of the parents.

It becomes clear from Rozov's early plays that the young dramatist, searching for his plots and characters, continues the traditions of Chekhov. Victor Rozov – similarly to his ideal, Chekhov – portrays the moral and intellectual conflicts of his age as well as the fate of his young heroes in everyday stories. In his camera-like theatrical works there is a mixture of tragic and comic elements, though the latter is preponderant. In spite of their dramaturgical shortcomings his early plays presage the appearance of a genuine playwright in Soviet dramatic literature in the early 50s.